

Lehetetlen? A kognitív viselkedésterápia lehetőségei antiszociális személyiségzavarban

Szuromi Bálint

Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Az antiszociális személyiségzavar (ASPD) a mentalizáció és az empátia deficitjével jár. A jellemző magatartási (törvények és szociális normák betartásának nehézsége, mások kihasználása, bántalmazása, csalás, hazudozás, ingerlékenység, agresszivitás, felelőtlen viselkedés, kriminalitás), valamint interperszonális és érzelmi megnyilvánulások (az ún. pszichopátiás karakter: érzelmi hűvösség, érzéketlenség, gyanakvás, csábító, elbűvölő viselkedés, a büntudat hiánya) feltehetően ennek a deficitnek a következményei. Az ASPD gyakorisága az átlagpopulációban 2-3%, a legintenzívebben kamaszkorban és fiatal felnőttkorban jelenik meg.

Az ASPD-t és a pszichopátiát sokan állapot jellegű, nem gyógyítható zavarnak tartják. Az ilyen személyek ritkán keresnek segítséget; ha mégis sor kerül a pszichoterápiájukra, az általában büntetés-végrehajtási keretek között történik. Sokszor megbízhatatlanok, érzelmileg elérhetetlenek, a terápiás kapcsolat nehezen építhető fel, terapeutájukat gyakran megfélemlítik, becsmérlik vagy kijátsszák, ezért a velük való terápiás munka rendkívül megterhelő. Bár jelenleg nincs egyértelmű bizonyíték a pszichoterápiás módszerek hatékonyságát illetően ASPD-ben, analitikus szemléletű (mentalizáció alapú terápia) és kognitív viselkedésterápiás (CBT) módszerekkel egyaránt történtek próbálkozások.

A szórványos adatok alapján egyéni CBT kezelés nem, de csoportos, több modulból álló, személyes mentorálással is kiegészített CBT program szignifikáns javulást ért el az erőszakos attitűd, a dühkezelés, az érzelemszabályozás és a szociális funkciók terén.

A sématerápiás munka gerincét a sémamód munka jelenti, melynek elsődleges célja az ASPD-re és a pszichopátiára jellemző túlkompenzáló sémamódok (pl. ragadozó vagy szélhámos mód) azonosítása és eliminálása. Ezt követheti a diszfunkcionális megküzdési módok, majd a gyermek módok (elsősorban az elhagyatott gyermek mód) kezelése.